

Nr 32.

Ankom till riksdagens kansli den 26 april 1917 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 och 5 §§ i lagen den 18 september 1903 angående solidariskt bankbolags, bankaktiebolags och sparbanks konkurs.

I en till riksdagen den 23 mars 1917 avlåten, till bankoutskottet hänvisad proposition nr 143 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollen över justitiedepartementsärenden för den 2 och 23 mars 1917 samt av i lagrådet fört protokoll, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till lag om ändrad lydelse av 4 och 5 §§ i lagen den 18 september 1903 angående solidariskt bankbolags, bankaktiebolags och sparbanks konkurs.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 4 och 5 §§ i lagen den 18 september 1903 angående solidariskt bankbolags, bankaktiebolags och sparbanks konkurs.

Härigenom förordnas, att 4 och 5 §§ i lagen den 18 september 1903 angående solidariskt bankbolags, bankaktiebolags och sparbanks konkurs skola erhålla följande ändrade lydelse:

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 8 saml. 22 häft. (Nr 32.)

4 §.

Under anslagstiden upprätte gode männen förteckning över de borgenärer, vilka enligt bankens räkenskaper hava fordran hos banken på grund av insättning å depositions-, upp- och avskrivnings- eller annan räkning, eller ock enligt sparbanksbok; skolande denna förteckning för varje borgenär upptaga beloppet av hans fordran, så ock, där ränta å fordringen är utfäst, den dag, från vilken räntan är ogulden, jämte räntefoten.

Förteckningen skall i huvudskrift av gode männen så fort ske kan ingivas till den, som, enligt vad i konkurslagen sägs, har att emottaga bevakningshandlingar i konkursen; börande vid huvudskriften fogas avskrifter till antal, som påkallas av vad här efteråt stadgas. Sedan dessammes överensstämmelse med huvudskriften blivit av honom bekräftad, skall förteckningen i sålunda styrkt avskrift under de trettio sista dagarna före inställelsedagen hos rättens ombudsman samt vid vart och ett av bankens kontor hållas tillgänglig för en var, som vill taga del av densamma.

Å inställelsedagen åligger det ordföranden att låta en var, som det önskar, taga kännedom om förteckningen; och skall fordran, som blivit å förteckningen upptagen, anses vara i konkursen bevakad, såsom hade borgenären själv å inställelsedagen uppgivit fordringen.

5 §.

Borgenärerna äga i den ordning, som i 59 och 60 §§ konkurslagen stadgas, besluta att med indrivning av boets fordringar och försäljning av dess egendom må anstå viss tid, dock ej över tre år från inställelsedagen.

Sådant beslut länder icke till inskränkning i den rätt i fråga om försäljning av egendom, som enligt lag tillkommer in-teckningshavare eller borgenär, varom i 54 § konkurslagen förmäles.

När borgenärerna sammankallas för att besluta rörande anstånd som ovan sägs, skall i kallelsen utsättas, att dylik fråga å sammanträdet förekommer till avgörande.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1917.

Till ovanberörda statsrådsprotokoll den 2 mars 1917 har departementschefen i ärendet anfört följande:

»I en till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse av den 18 juni 1915 har bankinspektionen framhållit önskvärdheten av sådan ändring i gällande lag, att bank, som på grund av bestämmelse i 92 eller 93 resp. 209 eller 210 § i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse måst träda i likvidation, åtminstone under den av lagen förutsatta normala tiden för likvidationen eller två år icke kunde på borgenärs yrkande försättas i konkurs, med mindre ett sådant yrkande framställdes av borgenärer till ett visst angivet antal i förhållande till bankens samtliga borgenärer och representerande fordringar till visst belopp, angivet i förhållande till hela skuldsumman.

Såsom skäl för sin anhållan har bankinspektionen åberopat i huvudsak följande.

I gällande banklagstiftning förutsattes såsom regel, att bank, som trätt i likvidation, skulle kunna gälda sina skulder icke blott till deras fulla belopp utan ock på respektive förfallotider, eller med andra ord, att bankens tillgångar skulle vara så likvida och kunna så skyndsamt förvandlas i penningar, att full betalning kunde tillhandahållas borgenär å den dag, då hans fordran vore förfallen.

Ovanberörda förutsättning hölle emellertid icke streck, då fråga vore om tvångslikvidation. Även om ställningen vore den, att det slutliga resultatet av likvidationen kunde väntas bliva sådant, att allenast reservfonden och någon del av grundfonden ginge förlorade, måste i regel hinder möta att så skyndsamt realisera tillgångarna och indriva fordringarna, att en prompt betalning av skulderna, vilka förfölle omedelbart eller senast inom sex månader från likvidationens början, kunde äga rum. Och erfarenheten hade visat, att vid dylik likvidation betalning av skulderna å förfallotiderna hittills aldrig kunnat ske.

Men så snart en förfallen skuld icke betalades, kunde banken sökas i konkurs av en fordringsägare, huru ringa del av bankens sammanlagda skuldsumma hans fordran än representerade. Och då banken i sådant fall vore likställd med köpman, som inställt sina betalningar, bleve banken ock försatt i konkurs.

Nu framstode det emellertid från olika synpunkter såsom av synnerlig vikt, att avvecklingen av en bank, som nödgats träda i likvidation, icke skedde brådstörtat. Först och främst gällde detta ur synpunkten av borgenärs och delägars intressen. En hastig realisation enligt konkurslagens föreskrift av bankens obligationer, aktier och — framför allt — fastigheter måste pressa priset och minska det värde,

som de vid en under hand skeende försäljning skulle representera; och en skyndsam indrivning av bankens fordringar måste göra en stor procent av dem nödlidande. Jämväl ur synpunkten av mera allmänna intressen vore en hastig avveckling skadlig. I och för sig goda företag, vilka väsentligen vilade på av banken lämnad kredit, kunde nödgas att stoppa, därest krediterna hastigt indroges, varmed kunde följa obestånd för företagets delägare och arbetslöshet för de vid detsamma anställda arbetare. Vad nu sagts gällde redan under normala förhållanden, men framträdde än mer under kristider, då möjligheten till omplacering av även fullgoda engagemang vore ringa.

Ur dessa synpunkter vore det angeläget att en banks avveckling så vitt möjligt skedde under hand genom likvidation och icke under de former, konkurslagen föreskreve.

Erkännas måste, att i de fall, då bank hittills nödgats likvidera, fordringsägarna låtit likvidationen, där så kunnat ske, fortgå utan att påkalla konkurs. Erfarenheten från senare tid tydde emellertid på, att man icke kunde med någon säkerhet räkna med en sådan återhållsamhet hos dem. Faran av att en borgenär med huru liten fordran som helst kunde till skada för övriga borgenärer, bankdelägare och det allmänna framtinga konkurs förefunnes i varje fall.

Bankinspektionen har därjämte framhållit, att en ändrad lagstiftning i förevarande hänseende syntes böra omfatta jämväl sparbankerna.

Uppdrag åt sakkunniga.

Vid anmälan av nämnda skrivelse till statsrådsprotokollet den 19 november 1915 har Kungl. Maj:t funnit gott uppdraga åt de jämlikt nådigt bemyndigande av den 16 juli 1915 tillkallade sakkunniga för revision av gällande lagstiftning rörande banks rätt att förvärva aktier att, efter verkställd utredning, avgiva det yttrande och utarbeta de förslag, som kunde finnas påkallade i anledning av bankinspektionens ifrågavarande framställning.

Betänkande av sakkunniga.

Ovannämnda sakkunniga, som utgjordes av bankinspektören F. von Krusenstjerna, revisionssekreteraren E. Gadde och bankdirektören H. Mannheimer, hava härefter den 30 juni 1916 avgivit betänkande, åtföljt av förslag till lag om ändrad lydelse av 4 och 5 §§ i lagen den 18 september 1903 angående solidariskt bankbolags, bankaktiebolags och sparbanks konkurs.

Över förslaget hava infordrade utlåtanden avgivits av bankinspektionen och svenska bankföreningens styrelse.

Den av de sakkunniga föreslagna ändringen i nyssnämnda lag går ut på att, sedan nuvarande 5 § i lagen efter en obetydlig redaktionell jämkning fogats såsom ett tredje moment till närmast föregående paragraf, såsom en ny 5 § skulle inflyta följande stadgande:

Borgenärerna äga i den ordning, som i 59 och 60 §§ konkurslagen stadgas, besluta att med indrivning av boets fordringar och försäljning av dess egendom må anstå viss tid, dock ej över tre år från inställelsedagen.

Sådant beslut länder icke till inskränkning i den rätt i fråga om försäljning av egendom, som enligt lag tillkommer inteckningshavare eller borgenär, varom i 54 § konkurslagen förmäles.

När borgenärerna sammankallas för att besluta rörande anstånd som ovan sägs, skall i kallelsen utsättas, att dylik fråga å sammanträdet förekommer till avgörande.

I de sakkunnigas betänkande motiveras den föreslagna ändringen på följande sätt:

De sakkunniga.

»Uppenbart är att den omständigheten att en bank, som råkat på obestånd, försättes i konkurs och bankens avveckling således skall försiggå med den skyndsamt konkurslagen föreskriver, kan hava synnerligen otillfredsställande följder ej blott för borgenärerna utan även för bankens delägare och gäldenärer.

Visserligen innehåller konkurslagen bestämmelser, som medgiva ett uppskjutande av avvecklingen i fall, där alltför stor skyndsamt skulle inverka menligt. Men vad sålunda finnes stadgat är icke tillfyllest i konkurser, där gäldenären är en bank. Förutom bestämmelsen i 48 §, att gode männen under vissa förutsättningar äga fortsätta gäldenärens rörelse, vilken bestämmelse tydligen allenast avser tiden före inställelsedagen, finnes endast stadgandet i 52 §, som medgiver borgenärerna rätt att besluta uppskov med försäljningen av konkursboets egendom, vilket uppskov dock icke mot någon borgenärs eller gäldenärens bestridande må bestämmas till längre tid än ett år. Huruvida borgenärerna i vanlig ordning äga besluta att fortsätta gäldenärens rörelse efter inställelsedagen framgår ej av lagen; att rörelsen under alla förhållanden icke kan fortsättas längre än till dess egendomen skall säljas är tydligt. För fortsättande av gäldenärs rörelse och anstånd med försäljning av boets egendom längre tid än i 52 § sägs erfordras således, förutom medgivande av gäldenären, fullständig enighet mellan borgenärerna. Det år 1911 avgivna förslaget till konkurslag ansluter sig i denna del i huvudsak till den gällande lagen.

I en banks konkurs, där det med hänsyn till borgenärernas stora antal blir så gott som omöjligt att i fråga om utsträckande av tiden för utredningen uppnå enighet dem emellan, kan alltså för utredningens verkställande i regel icke påräknas längre tid än något mer än ett år. Att söka avsluta utredningen så snabbt lär nästan alltid bliva förenat med stora olägenheter. Indrivningen av boets fordringar kan nämligen i de flesta fall icke verkställas på så kort tid utan till stor skada både för boet och dess gäldenärer, och att på ifrågavarande tidrymd söka förvandla boets övriga egendom i penningar komme säkerligen ofta att leda till betydliga förluster.

Tydligt är att ifrågavarande olägenheter göra sig gällande såväl i bankbolags som i sparbanks konkurs.

I likhet med bankspektionen finna sålunda de sakkunniga det önskvärt att åtgärder vidtagas i syfte att förhindra, att avvecklingen av ett bankbolag eller en sparbank, som kommit på obestånd, sker alltför brådstörtat. Bankspektionen har nu, såsom ovan antytts, framställt till övervägande, huruvida detta syfte kunde ernås genom införande av ett stadgande, att bank, som nödgats träda i likvidation, under viss tid därefter icke finge på ansökan av borgenär sättas i konkurs, med mindre visst antal borgenärer, representerande visst fordringsbelopp, förenade sig om ansökningen. Bankspektionen ställer sig emellertid själv tveksam rörande möjligheten att införa ett dylikt stadgande, och de sakkunniga hysa starka betänkligheter beträffande detsamma. Stadgandet innebär nämligen ett avsteg från den i konkurslagen genomförda grundsatsen, att varje borgenär under vissa givna omständigheter äger i och för sin fordrans skyddande få gäldenären försatt i konkurs. Den ståndpunkt, som konkurslagen härutinnan intager och som jämväl omfattas av 1911 års förslag till konkurslag, torde icke utan synnerligen tvingande skäl böra övergivas.

Det synes emellertid de sakkunniga som om vad bankspektionen med ifrågavarande stadgande velat vinna skulle åtminstone i huvudsak kunna ernås därigenom, att i banks konkurs möjlighet beredes en majoritet av borgenärerna att låta anstå längre tid än 52 § konkurslagen medger med de utredningsåtgärder, vilkas alltför skyndsamma företagande kan föranleda skada och förlust. Sådana utredningsåtgärder äro, såsom ovan framhållits, indrivning av utestående fordringar och försäljning av boets lösa och fasta egendom. I övrigt synes konkurslagens bestämmelser kunna tillämpas å konkursförfarandet. Rätt att fortsätta rörelsen i vidare mån än såvitt angår beviljande av anstånd med eller omsättning av utlämnade lån erfordras ej för banks konkursbo, då det icke kan vara tal om annat än att den egentliga bankrörelsen upphör i och med konkursen eller, om denna föregåtts av likvidation, i och med detta förfarandes början.

Då bankspektionen i sin skrivelse icke betraktat förevarande fråga utslutande från borgenärernas synpunkt utan jämväl velat tillgodose bankens delägares och gäldenärers intressen, må framhållas, att ett stadgande, som giver borgenärerna rätt att besluta en längre tids anstånd med utredningen, uppenbarligen kommer att medföra stora fördelar jämväl för nyssnämnda kategorier av intresserade. Att gå längre och giva jämväl delägarna rätt att bestämma, huruvida anstånd skall äga rum, kan icke rimligtvis komma i fråga.

Utredningen får naturligtvis icke uppskjutas så länge som helst. Enligt sakkunnigas förmenande torde anståndet icke få överskrida tre år. Denna tidrymd kan måhända synas väl lång men torde i många fall vara väl behöflig särskilt för att bereda konkursförvaltningen möjlighet att ernå tillfredsställande köpeanbud å boets egendom. Det torde knappast behöva påpekas att, i fall borgenärerna och bankens representanter äro eniga därom, utredningen enligt 52 § konkurslagen kan förlängas utöver de tre åren.»

Bankföreningens styrelse.

Svenska bankföreningens styrelse har i sitt utlåtande förordat den föreslagna ändringen såsom synnerligen lämplig ävensom hemställt att, i fall 4 och 5 §§ i ifrågavarande lag skulle omredigeras, ytterligare en mindre ändring måtte vidtagas, därvid styrelsen anfört följande:

»Enligt nuvarande 5 § i lagen om bankbolags konkurs åligger det ordföranden att å inställelsedagen 'uppläsa' den förteckning, som skall hava upprättats över dem, som hava medel innestående å bankräkning. Då emellertid förteckningen under de sista 30 dagarna före inställelsedagen skall vara tillgänglig såväl hos gode männen som å varje bankens kontor vill det synas, som om ett enkelt tillkännagivande av förteckningen i likhet med vad som gäller om inkomna bevakningshandlingar bör vara tillfyllest. Det bör nämligen beaktas, att förteckningens uppläsande torde draga ganska lång tid utan avsevärd nytta samt att underlåtenhet att efter ordalydelse fullgöra lagens bestämmelse kan med hänsyn till den, som möjligen vill trakassera, vara förbunden med ganska stor risk.»

Bankinspektionen har tillstyrkt de sakkunnigas förslag och förklarat sig anse den ändring, varom bankföreningens styrelse hemställt, vara ändamålsenlig.

Bankinspektionen.

Även jag anser mig böra tillstyrka de sakkunnigas förslag. Vad angår den hemställen, som gjorts av bankföreningens styrelse, så lärer det icke kunna bestridas, att ett uppläsande av den ifrågavarande förteckningen å inställelsedagen är en åtgärd, som icke blott är onödig utan även i regel kommer att vålla mycken tidspillan, då antalet av de borgenärer, vilka böra upptagas å förteckningen, endast i fråga om mindre sparbanker understiger 1,000 och i vanliga fall uppgår till flera tusental eller, om det gäller större banker, flera tiotusental. Jag vill därför förorda, att bestämmelsen om förteckningens uppläsande ersättes med en föreskrift, att det å inställelsedagen åligger ordföranden att låta en var, som det önskar, taga kännedom om förteckningen.»

Departementschefen.

Förslaget har av lagrådet lämnats utan anmärkning.

Utskottet, som på de i statsrådsprotokollet anförda skäl ansett sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts framställning, hemställer,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 26 april 1917.

På bankoutskottets vägnar:
ERNST HEDENSTIERNA.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Hedenstierna, Hallin, Neiglick, Gustafsson*, friherre *Langenskiöld, Wickman, Roos* och *Sandler* samt

av andra kammaren: herrar *Vahlquist, Berg* i Munkfors, *Olsson* i Blädinge, *Söderberg* i Hobbom, *Carlson* i Herrljunga, *Edbom, Jonsson* i Gumboda och *Borggren*.